

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Bérsz évre.....	24 kr. (12 fr)
Félévre.....	12 „ (6 „)
Negyedévre.....	6 „ (3 „)
Egy hóra.....	2 „ (1 „)
Egyes szám.....	3 fillér (4 kr.)
Videkre.....	10 „ (5 „)

Megjelenik mindennap

korán reggel.

Ünnep és vasárnap után is.

Kolozsvár, 1904.

POLITIKAI NAPILAP.

Főszerkesztő: Dr. PAPP JÓZSEF.

SZERKESZTŐSÉG

KIADÓHIVATAL

Egyetem-utca 7., (Lyceum-nyomda.)

HIRDETÉSEK DIJA:

Négyezer centiméterenként 8 fillér.

Parosok és kereskedők kedvezményben részesülnek

Nyilttér megállapodás szerint.

Péntek, szeptember 9.

A bérharcokról.

— Két cikk. —

I.

Kolozsvár, szept. 9.

Minden ember munkás. Legyen az hivatalnok vagy egyszerű kömves-segéd mindenki fizetésért dolgozik. A különbség szorosan véve az, hogy az egyiknek állandó munkaadója van, a másiknak pedig ma X. építőmester, holnap pedig Y. A hivatalnoknak törvény szerint meghatározott és fokozatosan emelkedő bizonyos havi fizetése van, míg a másik télen nem dolgozhatik s nyáron is csak akkor, ha nem esik az eső és ha az építőmesterek házépítésre megbízást kaphatnak, tehát vállalatuk van.

Mind ez nem új dolog. Így volt ez talán mióta emberek laknak a földön, és a házépítés mesterségét kitalálták.

Legbiztosabb jövőjük van az állam hivatalnokainak. Az ő fizetésüket nem fenyegeti sem tűzvész, sem árvíz, sem jégeső, sem szárazság vagy aszály, sem a munkahiány. Még a foglalat ellen is védve van. Tattós betegség esetén is kapják fizetésüket. Munkaképtelenség esetén vagy előregedés beálltával meg van a nyugdíj. Halál esetén özvegyéről vagy hátramaradt kiskorú gyermekeiről is gondoskodik a törvény. Tehát ha dolgoznia is kell, a mint hogy kell az állam hivatalnokainak is, tudja, hogy miért dolgozik, tudja, hogy munkabérét biztosan megkapja.

A nem hivatalnok, hanem a vállalkozó üzletember, mert hiszen az iparos, a kereskedő és sok más foglalkozást űző, még az östermelő is, csupán vállalkozó üzletember, — bizonytalanra dolgozik. Ha jól számított és számítását valamely előre nem látott elemi csapás nem gátolta, úgy vállalatja is sikerült, jó anyagi hasznot hozott.

Az ilyen szerencsésen és jól számított üzletemberek talán kisebb-nagyobb fölösleggel, nyereséggel tudják lezárni könyveiket, az életfentartásukra is kijut annyi, mint egy középfizetési hivatalnoknak — sőt tökéletesre is tudnak valamit fordí-

tani, a beállható rossz üzletmenetű évekre, vagy inséges napokra.

Tehát még ez is tűrhető állapot; tekintettel arra, hogy hordoznia kell a nagy állami és községi adóterheket.

Ámde azért mégis ez az az osztálya a társadalomnak, a mely az állam knak ugyszólván a létalapját képezi. Szerencsés vállalat, szorgalmas és kitartó munkásság, rendkívül takarékos gazdálkodás, luxus nélküli háztartás mellett nem ritka a vagyont, sőt tekintélyes vagyont gyűjtő ember, a ki mint vállalkozó és így munkaadó üzletemberek képviselik a munkás-osztály által annyira megtámadott tőkét. Szóval ezek az ugynevezett igazi burzsoák, a kik az ő legkérelmezhetőbb elenségeik, mert az ő verejtékes munkájuk után nyelik a fölösleget, vagyis szerintük ezek a vállalkozók nem dolgoznak, hanem csak az ő munkájukra spekulálnak, s mégis nekik a megélhetésre sem elegendő csekély munkabért adnak, ők maguk és családjuk pedig jólétben dúsálnak, vagyonban gyarapodnak.

Ily felfogás mellett tehát azt is mondhatnók egész bátran, hogy a vállalkozó üzletemberek szerencséje szülte a szocializmust, mely ellensége a tőkének, a vagyonosodásnak s a mely szocializmus célul tűzte ki a munkásosztály tömörítését, nemzetiség és valláskülönbség nélkül, hogy ennek a nagy testületnek erejével fölépessen, céljának, a vagyonszétosztásnak, vagy még inkább a vagyon fölőszedés elvének keresztültelére.

Ámde a mai szocializmus már sokkal messzebb eltért e céljától, a tulajdonképeni kiinduló ponttól.

A mai szocializmusnak a vagyonfölőszedés ma már nem is jel-szava; mert hiszen még a legegyszerűbb munkás is vagyonszerzésre törekszik és összekuporgatott pénzcséjéjét vagy megszerzett kis földcsékjéjét, házikóját nem feleli meg egyetlen „elvtársával” sem, sőt életével is megvédelmezné, ha azt közpredának kívánnák el.

A mai szocializmusnak egyetlen jogosult s legfőbb törekvése célja

lehet a tisztességes megélhetést biztosító munkabér.

Minden jóra való munkás szívesen dolgozik nemcsak 8—9 órát, hanem 10—12 órát, sőt 14-et is, csak hogy munkája tisztességesen díjazva is legyen.

Hát van-e ennél jogosultabb kívánság? Hát a hivatalnokok nem-e azért indítottak országos mozgalmat, „fizetés-rendezés” címen, mert végzett munkájuk arányához képest a jobb fizetést is jogosultnak és méltányosnak hitték? Ugyan ki merné ezt kétségbe vonni? Ki merné azt mondani, hogy az állam hivatalnokai csupán a drágaságért kapták és nem érdemelték meg a fizetés emelést?

Avagy, hogy a vasutasok sztrájkja, a hol negyvenezer biztos fizetésű, nyugdíjkepes hivatalnok és alkalmazott a szárnyaskerek megállításával akart érvényt szerezni szerintük jogos követelésük teljesítése érdekében, — a munkaadó államon kívül mondta-e valaki, hogy jogosulatlan?

Talán a vagyonos osztály, a tőke; — de „alkalmazott” egyén bizonyára egyetlen egy sem.

(m.)

Az osztrák és magyar monarchia

külföldi képviselőiről.

Kolozsvár, szept. 8.

(A követ jogai. Az elsősegélytengedése (cédér le pas). A nőtlén diplomácia. Gróf Khevenhüller. Az orosz udvar. A Ballplatz. A vaticani diplomácia. A madridi követ. Hengervári Hengelmüller talantumai. Báró Calice államása.)

Egy kiérdemelt névtelen diplomatának (Dóczy Lajos báró?) tette közzé németül az alábbi rajzot.

Előzetlen vagyok, mert nem lehettem nagykövet, — de az meg nagy lelki gyönyörűségre szolgál, hogy Mensdorff-Pouilly Albert grófot kinevezték Nagy-Britannia fénys udvarához, mert e híre öklöbe szorult a keze — persze csak a szebbé, mint jó diplomatához illik — minden belső embernek. Mensdorff soron kívül lépett előre; még követ se volt: követségi tanácsosságból emelkedett, nem, reptől a diplomáciai hanglétra legmagasabb fokára. A laicusok voltaképen el se tudjuk képzelni,

hogy micsoda fontos „személyiség” a „nagykövet”. A rendkívül követ, a meghatalmazott miniszter hazájának kormányát képviseli idegenben, míg a nagykövet uralkodóját. Nagykövetjeinknek a cs. és kir. közös külügyminiszter a hivatalfőnökük s mégis az idegen udvarokban őket illeti meg az elsősegély, melyről formászerint lemondanak — cédér le pas, — ha az illetékes miniszter ellátogat az udvarba, melyben a nagykövet uralkodóját képviseli, különben nem adhatnák meg a nagyméltóságu és rendes körülmények közt ritka vendégnek az elsősegélyt.

Mensdorff különben a londoni királyi udvarban egykor fontosabb személyiség volt, mint az elsősegély szoktak lenni. Az elhalt Viktória királynő valóságos becézte, rokonnak tekintette, de hogy milyen alapon, nem tudom megmondani, mert nem ismerem a góthai almanach rejtelmeit. Különben alijától — osztrák generális volt, 1866-ban külügyminiszter s kénytelen volt megenni dr. Rechberg főbíróját — nagy adag vonzerőt és szeretetreméltóságot örökölt. Az ifjú gróf gyönyörű lelkű, egyénisége nyílt, fesztelen s a kiváló tulajdonságokhoz a szöveg mindig fején találó itélő és folyé-nyes belátó képesség járulván, bátran versenye szállhat bármivel. Miért maradt nőtlén, nem tudom, de az aglegény nagykövet — kinek repraesentancia kell, olyan mint a suta ember. Mensdorffon kívül még egy nagykövetünk van: Khevenhüller Rudolf gróf. De ez nem házassághatott meg szegény, mert málta lovag Jobban szereti a rendtől élvezett jövedelmét, — hogysom lemondana a kényelmes aglegénységről. Suta tehát ő is.

Egyik nagykövetről a másikra térvén át, fölkerem a szíves olvasót, járjuk körül röptiben az egész világot s meglátjuk e nagy urakat mind. Ez pedig hasznunkra válhatik, mert nálunk igen keveset foglalkoznak a férfakkal, kik nemcsak a politikát csinálják, de egyben az osztrák és magyar monarchia nagyhatalmi állásának, tekintélyének képviselői.

Párisban, mint mondtam, Khevenhüller gróf képvisel bennünket. Tökéletes lovag, bár félig pap, mégis világi és kiváló politikai tehetség. Karcsu férfi, világi szemű feketék... de szakálá — eredetileg — aligha volt fekete. Itéletes és, — néha azonban főnhéjázó; tola, nyelve csipős, de a mióta nagykövet, alighanem megfékezte mindketőt. Rendes körülmények közt szeretetre méltó, — de időnként fölébred benne a nagyuri dőlly, nehogy közönséges, jámbor fajtájú embernek tartásák. Inkább politikus, mint diplomata, — de kellő vezetéssel, kitűnő politikáknak ki álló — időszerűen a legkiválóbb eszköze lehet. Kálnoky gróf nem szerette, nagyon élesnek tartotta a nyelvet s aztán, hogy a fiatal magnás megállította Battemberg Sándort, Bulgária fejedelmét, Belgrad felé irányuló diadalutján — rendelkezési állapotba helyezte. Ismeretes, hogy követül ajánlották őt Vatikánhoz Rómába, de a pápa udvara nem fogadta el. Hogy mi

kifogásuk volt a málta lovag, a nagy prior, Lichnowski herceg kis öcsöce ellen, sohasem derült ki. „Keresd az asszonyt” — egyes számban érve — most az egyszerű nem válik be magyarázatul. Khevenhüller nem bukatta el a pápai udvar haragja, sőt inkább fölszínre vetette s Párisba segített, hol kevés dolog van ugyan, de annál több észlelni való.

Még kiválóbb ember, kiről mi magyarok csak elismeréssel beszélhetünk, képviseli a monarchiát Pétervárott: báró Aehrenthal, Kálnoky nagy eszű, s a kényes szolgálata kiválóan alkalmas tanítványa. — A nem épen kedves emléktől miniszter szokatlan melegséggel viselkedett a fiatal báró iránt, ki hűséges odaadással viszonzotta főnöke érzelmeit. Gyárosnak az unokája; rokonságra jutott szerencsés családi összeköttetési során a legfőbb cseh nemzetségekkel; alkalmazkodó egyénisége, mérséklete, óvatossága szerették meg neki a legfőbb körök általános rokonszenvét, szorgalma, tehetősége pedig a legmagasabb diplomáciai polcot. Mint nagykövet, óvatoss, — az volt mestere, Kálnoky miniszter is; pontos és szemes észlelő; jelentései világosak, szakszerűek; másokkal való érintkezése sima, barátságos, előkelő; ambíciója van, de még eddig nem igen nyílt alkalmá magmutatnia tettvágyát, tetterejét. Badeni bukása után mintha részt akartak volna adni neki az osztrák császárság belső politikájában.

Az olasz királyi udvarnál levő nagy követünkről, Lützow grófról, időszerűen csak annyit tudunk, hogy elődjét, Pasetti Marius bárót tisztelték, becsülték általánosan; távozását sajnálták ép oly élenken, mint Nigra gróf lemondását. Lützow gróf is ugyanazon uton jutott Rómába, mint elődje a vaticáni kollégája, Szécsen Antal gróf: a ballplatz palotán (cs. és kir. külügyminiszterium) át, melyben előbb második, aztán első osztályfőnöknek kell lenniök a külügyi belső embereknél, hogy követek lehessenek, — az első osztályfőnök pedig rendszerint a miatt jut e méltósághoz, mert a második akarja elfoglalni a helyét. Az evolutio ilyenmő alkalmazásának meg van a haszna, hogy a külügyminiszter megismerheti a jövőbeli nagyköveteket, beavatathatja terveihez, megnyerheti céljainak, szándékainak; — idomíthatja őket a nagyköveti szolgálata.

De van e módszernek hátránya is: két okból lehet az osztályfőnök nagykövet, — először, mert bevált, másodsor, mert nem vált be. Lützow gróf hamarosan bevált kétségeltlenül, mert quírinai nagykövetsége előtt alig két esztendőig volt első ember a nagy száru palotában. Kifogástalan, gróf magatartásu lovag; okosan hallgat s nem tartozik a ravasz, képeket mutató diplomaták közé! Sőt ellenkezőleg.

Helyzete azonban kétségeltlenül kényes, mert ügyelnie kell, nehogy túlságosan előre vágjon vaticáni kollégája, Schöen gróf. A tudós gróf Szécsen Antal fia, de tüneményes pályafutása mégis gróf Goluchowski érdeme, bárha főnökének vérmérséklete, gondolkodásmódja szinte ellentétbe az övének. Magas

TARCA.

Az első dal.

Irt: Balázs József.

Egyszerű, kis hajlék, a hol én születtem, Hol az élethajnal fölpirkadt felettem; Egyszerű, kis hajlék, ott a város végen, Hol kezdődött az én első gyermekésem, Bár alig éltem ott az első négy évet, Ábrándos leltem ha oda-oda téved: Emlék ébred benne, édes emlék, drága, Összeborva véred, népek szabadsága!

Szomorú idő volt, mikor én születtem, Midőn porban játsztunk, bátyám és én, ketten; Ha visszaemlékszem, ha gondolok rája, Megragad egy érzés, varázsa, bibája, Egy érzés, mely ha nő, mint égő tűzpaták, Bilincseket tör szét, zúz, rombol gálakat; Olthatatlan napként fölfele tör, égve, Honnan, mint szabadság, milliókra néz le.

Szomorú idő volt, gyászos a magyarra, Bilincseket vertek a szívre, a karra; Nemzeti szabadság virága letörve, Öserőnk titokban szorult csak öklöbe; De a haza földén minden fit, fa, porszem Hirdető: magyarnak nincs párja sehol sem, Hogy fel fog még sütni annak fényes napja S lángját rá szabadság újra ragyogtatja.

Ugy tetszik, már akkor sejtettem tudtam, Hogy a magyar előtt még nagy dicső ut van, El nem enyészhetik a hős Árpád vére, Ott van s lesz örökké a magyar szívébe. E sejtelmek tudás titokzatos lángra Fölpirosolt tűztől rá lopta ocráma, Ott fénylett szememben, — óh, isteni csoda! — Bősz harag sugarát szórva ide, oda!...

Mi voltam én akkor, egy parány, egy átom E szép haza földén, ezen a világon, Mégis jól emlékszem, mintha most lett volna, Kis szívem egy érzés tartotta lefogva, A mit kifejezni most se tudnék szóban,

Selypítő ajkammal a midőn daloltam, Csak egy sütyőgán, — most tudom csodálni; — „Kerek ez a zsemlye... Eljen Garibaldil!...”

Óh, isteni érzés, égből pattant szikra, A melyről dalolni meg volt ákoss tiltva! Egy titkos sejtélem érezte velem, Hogy kis szívemben is ott vagy te, oda benn És azóta nőtél egyre inkább, jobban, Az lelkesít most is, a hányzor megdobban! Szabadság-szeret! honfentartó eszme, Szívem szakadna meg, ha onnan kivesszne.

Kis gyermek ajkáról tova szállt dalban, Isteni szabadság! tüzed ápolgattam, Azt az égi tüzet, a melytől a gyermek Csodás módon megnő és beáll embernek, A melytől fölragyog arca és két szeme... Óh, hol van az eszme, a ki megfajta?... Gyermeki szívbe is, hogy be tudsz te szólni: „Kerek ez a zsemlye... Eljen Garibaldil!...”

Azóta eltűntek nagy számban az évek, Midőn először szállt ajkáról ez ének, Óh, de az az érzés kis érből lett folyam... Hogyan, miként? azt el, vajh miért daloljam? Ősi szabadságunk ma is megvagdalva, Az hajtja szívemet bus, kesergő dalra... És megindul a dal hegy-völgyet bejárni: „Kerek ez a zsemlye... Eljen Garibaldil!...”

Aldott gyermekkorom drága, szép emléke, Légy te továbbra is életem vezére, Buzdits hűn szeretni hazát, szabadságot, Legyen u mutatóm olthatatlan lángod! És ha jönne idő, vész, fergeg dula, Járja országzerte az a nóta újra Melynek igazságát most tudom csodálni: „Kerek ez a zsemlye... Eljen Garibaldil!...”

Garrucho.

Irt: Francesco Acebal.

Mikor ötezendei távollét után visszatértem enyémhez, kis tengerparti szülőháromosomba, a legelső kérdésem az volt, hogy hol van Braulio Recacho, az én legkedvesebb, leghűségesebb barátom.

Együtt nőtünk fel, boldog gyermekéveinknek minden ragyogó emléke egymáshoz fűzött; szerettük egymást, nagyobb szeretettel, mint amilyenről a testvér szeret a testvért. Az élet azonban elszakított bennünket egymástól. Engem az udvar csillogó búságai csábítottak, ő követte apáink példáját és tengerre szállt.

Végre hosszú vágyakozás után most újra visszatértem a derék fut. Enyém karjaiból egyenesen hozzá siettem.

Milyen fájdalmas volt azonban viszontlátnom őt. Az én régi Recachom helyett egy sápadt, szomorú embert találtam, aki nek szakkálába már ezüst szálakat lopkodott a gond. Szép, lelkes szemei nem ragyogtak már olyan nyílt büszkeséggel, mint hajdan, hatalmas alakja is megtört, roskadozó volt. Mivé lett őt esztendő alatt!

Szóltam, hallgatásba merülve bolyongtuk be egymás oldalán az ismerős utcákat és lépteink önkéntelenül is kivitték régi, megszokott ábrándozó helyünkre, a tengerpartra. Ott aztán a csobogó habok örök szimfóniája mellett fölolvadt lelkéről az a nagy keménység és elmondta ezt a szomorú történetet:

— Oh, semmiség az egész! — sóhajtottam meg a fejű csüggedéssel. — Olyan közönséges dolog, amilyen minden nap megtörténik a tengerész életében... Emlékeznél fogsz még rá, azt hiszem, hogy a Coyadonga börtönébe vettem parancsnokság alá. Parti utakat tettem vele. Gyerekként... Derült idő... Csöndes tenger... Egyszerre aztán kap az ember egy marok szelet, aztán meg egy kisit, amíg derekasan zugni kezd. A habok megnőnek, a hullámok taraja támad, aztán bűnbölni kezd a mélység, a hajó oldalára fekszik és egyszerre vizet kap. Megkezdődik a tánc. A fedélzetet háromszor tisztára mossa a hullám s amint ott állók a zugás közepén a hidon, egyszerre csak a lábam alá fut Garrucho, a kis hajóinas. A rémület vak-ká és sütkélt tette az istenadást.

A gyereket én magam vettem a hajóra. Emlékszel még az öreg Garruchora?

Tudod az, aki a heringet készítette el mindig számunkra, hogyha a csónakban raggliztunk. Hát a gyerek annak a fia volt. Lehetett vagy tizenhárom esztendő a fickó. Ott nőt fel a hajók között, a tenger volt minden.

Egy napon véletlenül elméltem került. Galléron fogtam és megkérdeztem tőle, hogy szeretne-e a tengerre járni.

— Hogy szeretné-e? ujjongott a gyermek, — én szeretnék, de anyám nem enged, mert édesapám ottvesztett.

Elementem az anyjától és megmondtam neki, hogy viszem a gyereket a vízre. — Ha önnel megy, akkor jól van! — mondta az öregasszony.

Hát a hullám a hidat is elérte és Garrucho abban a veszett táncban futott a lábaim elé.

Éppen parancsot akartam adni, de a gyerek a lábaim elé vetette magát és úgy nyöszörgött, mint egy megriadt kutya. Mozdulni sem bírtam.

— Takarodj innen, gyerek! — kiáltottam rá dühösen — bujj valamelyik sarokba.

A feleletre nem is adtam neki időt, meri galléron ragadtam és legurítottam a lépcsőkn. Abban a percben, mikor Garrucho odalent a padlón kecmeggett, egy rettenetes szélroham keltettörte a főboccomat. A borzasztó dördülés még engem is megrezzenített. Garrucho azonban magához tért tőle és esze nélkül rohant fel a lépcsőkn egyenesen hozzám. A hidra érve lerogyott és kétségbeesetten, göröcsösen ölelte át a térdemet, mint egy holip.

— Átkozott kölyök! — ordítottam magamon kívül haragomban és a gyereket újra megragadva, egy kőtelcesomó mellett sarokba vágтам. Egy pillanatra láttam rémülettől fakóvá lett eltorzult arcocskáját és az égzengés között a szívembe nyílt az édes anyja szava:

— Ha önnel megy, akkor jól van! A vihar pillanatról-pillanatra nőtt,

olyan istenitéletet soha azelőtt nem láttam. És az a szerencsétlen gyerek folyton akadályozott a parancsnoklásban. Akármít csináltam vele, mindig visszafutott hozzám és belém csimpaszkodott. Már a szerencsétlenségtől való félelem környékezett, vak düh vett rajtam erőt, fogam összeesik korogtak, megragadtam a gyereket, hogy a tengerbe vetem. Nem is védekezett a szerencsétlen és amikor keresztül akartam vetni a korláton, egyszerre megint a lelkembe nyíllott:

— Ha önnel megy, akkor jól van! A karom megbéngült, elhagyta az ereje s a gyerek kicsuszolt a kezemből. Akkor ledobtam az egyik kajútba s rázártam az ajtót, hogy ne zavarhasson, amíg a veszedelem tart.

Egy félórával később tönkre volt téve a kormányom, valamennyi árbócom szét volt zuzva, szóval minden pillanatban vártuk, hogy a sziklához vágódunk.

Lebocsátattam a mentőcsónakokat, a legénység beléjük ugrott és végre én is oda hagytam az én kedves búske Coyadongát. Szomorú pillanat volt... Életem leg-szomorubb pillanata. Kicsi csónakunk ott vergődött a hullámokon, a búske, nagy hajó pedig föloldalt fektült.

Egyszerre egyik emberem rémülten felordított:

— Ember van a roncsokon!

— Garrucho! — kiáltottam barátom szavába esve.

— Garrucho! Garrucho! — ismétlé ő végtelen szomorúsággal.

Bezártam a kajútba és ott feletem. A szerencsétlen gyerek ott integetett, ott sirdogált egy kajutablaknál és én őrlöngve, félreültem vertem a bűnbölni vizet, embe-rem megszakadó erőlködéssel dolgoztak, hogy erőt vegyenek a hullámokon... és nem lehetett...!

A Coyadonga lassan eltűnt szemem elől — örökre....

